

Качество на живот в Хърватия, бивша югославска република Македония и Турция

Резюме

Въведение

В настоящия доклад се представя изчерпателен анализ и свързани с политиката констатации за качеството на живот в три страни, кандидатки за членство в ЕС: Хърватия, бивша югославска република Македония и Турция (СКЗ).

Констатациите се основават на второто Европейско проучване на качеството на живот, проведено от Eurofound (EQLS 2007). Качеството на живот е анализирано в различни социални области въз основа както на обективни, така и на субективни показатели. В доклада се разглеждат възприеманата икономическа ситуация на домакинствата, семейният живот, жилищата и местната среда, здравето и достъпът до здравни услуги, възприеманото качество на обществото и субективното благосъстояние, както и взаимовръзките между тези фактори. При подробното изследване на тези области и при сравняването на социалните групи в рамките на и между държавите в доклада се предоставя съществена информация както за разбиране на положението в страните, така и за бъдещото планиране на политики.

Контекст на политиката

Страните кандидатки имат различни профили и траектории на развитие, но осъществяват своите предприемачески реформи, чрез които допринасят за създаването на зона на общи политически интереси и общи правила, споделяни от държавите-членки на ЕС.

В стратегия Европа 2020 се определят приоритетите за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. В нея също така се представя рамка за страните кандидатки, чрез която да стабилизират своите усилия за реформи. Проучването върху проблемите на качеството на живота може да помогне при оценката на напредъка към тези цели. Някои от амбициозните цели за включване в работната сила, изваждане на населението от ситуацията на бедност и разширяване на образованието може да представляват предизвикателство, пред което да бъдат изправени тези държави. В този доклад се предоставят някои насоки за това къде да бъдат насочени тези усилия.

Различията между старите и новите държави-членки и страните кандидатки по отношение на качеството на живота и инфраструктурата на социалното подпомагане представляват предизвикателство за разбирането на положението в страните, за справяне с проблемите на групите в неравностойно положение в обществата и за намиране на достатъчно средства за подобряване на сближаването в Европа. В този контекст в доклада се предоставя информация за размисъл относно системата на мониторинг и събирането на показатели сред страните.

Основни констатации

Цялостното удовлетворение от живота в разглежданите страни е значително по-ниско в сравнение с 27-те държави-членки на ЕС (ЕС27) и това е свързано в най-голяма степен с бедността. Нискообразованите хора, лицата извън трудовия пазар и живеещите в селските райони страдат в резултат на неадекватни доходи и материални затруднения. Многобройните измерения на социално изключване са свързани с неадекватни доходи, лоши условия на труд и несигурност на работните места, липса на здравни грижи и лошо здравословно състояние.

Мащабите на сивата икономика, които са различни в отделните страни, имат значение за качеството на живота, защото онези, които не са ангажирани с официална трудова заетост, съобщават, че са в по-неравностойно положение, отколкото хората, наети на работа, по отношение на здравето, благосъстоянието, материалните затруднения и качеството на жилището.

Въпреки високия процент на собственици на жилища в тези страни, жилищните разноски са голяма тежест най-вече за хората от бивша югославска република Македония и Турция. Физическият жилищен фонд често е неподходящ, тъй като собствениците не могат да си позволят да го поддържат или подобряват. Хората, живеещи в градските зони, са също така по-загрижени за проблемите с местната среда.

Семействата са изключително важни в страните кандидатки както за личното благоденствие, така и като източник на подкрепа. Това е частично

свързано с традиционните структури на домакинствата, въпреки че те се променят, най-забележимо в Хърватия. Мъжете все още вземат по-малко участие в домакинските задачи, отколкото жените, и участват по-малко в сравнение с мъжете от ЕС 27.

Неравенството между половете е очевидно, като жените са в по-неравностойно положение спрямо мъжете. Участието на жената в работната сила като цяло е слабо и заетостта (на мъжете и жените) се характеризира с продължително работно време и слабо равновесие между професионален и личен живот. Около 45 % от жените в трите държави (сравнени с 35 % в ЕС 27) съобщават за ежедневна заетост, свързана с отглеждането и образованието на децата. Ако се разгледат само майките с деца, дялът на ежедневно заетите отново е по-висок в СКЗ — 53 % в Хърватия и в бивша югославска република Македония и 59 % в Турция (45 % в ЕС 27).

Неформалната социална подкрепа е много важна за общото удовлетворение от живота във всяка страна, което предполага, че тя може да служи като заместител на институциите за социална сигурност, открити в други страни в Европа.

В страните кандидатки са налице неравномерни нива на одобрение за обществените услуги и доверие в институциите. Хърватия и бивша югославска република Македония се характеризират с недоверие в институциите и следва да разрешат проблемите с прозрачността, докато хората в Турция демонстрират повече доверие в основните политически и социални институции, отколкото жителите на ЕС 27.

Насоки за политиката

- Тъй като слабото участие на трудовия пазар е основен проблем, политиките за повишаване на заетостта са важни за включването не само на официално регистрираните безработни, но и на младите хора, които не са навлезли в работната сила, и на жените.
- Гарантиране на включването на жените чрез достъп до образование, обучение и заетост е важен въпрос и в трите страни за справяне с бедността в семействата и социалното развитие. За да се подобри равновесието между професионален и личен живот, също така може да е необходимо добро териториално покритие, качество и достъпност до здравни услуги за деца и възрастни хора.
- Извеждането на по-голям обем работа от сивия към формалния сектор ще позволи по-добро покритие на системата за социална сигурност и ще генерира приходи за държавния бюджет. Решаването на проблемите на лицата на краткосрочни договори или без договори и без никакви осигурителни вноски следва да е приоритет, най-вече в Турция.
- Политиките за социално приобщаване следва да се насочат към уязвими групи, засегнати от бедност и лишения. Следва да се насочат

усилия към приобщаване на възрастните хора като цяло и на младежите в Турция, към селските райони, към лицата с ниско ниво на образование, както и към жените. Социалното приобщаване на възрастните може да се подобри чрез увеличаване на покритието на обществените пенсионни системи и осигуряването на подходящ пенсионен доход.

- В съответствие с политиката на ЕС са необходими последващи инвестиции в образованието и в ученето през целия живот с цел повишаване на приобщаването към трудовия пазар и изваждане на населението от ситуация на бедност. Националното развитие показва потребност от висше образование, най-вече в Турция и в бивша югославска република Македония. Въпреки това бързото разрастване на висшето образование в последната страна е довело до характерните за него проблеми, които следва да бъдат разрешени.
- Жилищните политики следва да бъдат насочени към достъпността до подходящи качествени жилища за групите с по-нисък доход. Вероятно ще са необходими редица мерки, за да се подпомогне подобряването на лошото стандартно настаняване. Политиките също следва да подпомогнат преодоляването на проблема с пространствените несъответствия и неподходящия жилищен фонд.
- По отношение на голямото екологично въздействие върху здравето, политиките за подобряване на екологичното качество на кварталите следва да се приложат по-ефективно, най-вече в градските зони.
- Реформирането на разходите за здравни услуги чрез инвестиране в свързани със здравето програми за превенция и намаляването на регионалните различия в осигуряването на услуги е изключително важно. Акцентът следва да бъде върху подобряване на здравното състояние на възрастните хора, най-вече в Хърватия и в бивша югославска република Македония, и състоянието на жените с влошено здраве и хронични болести в Турция. Нужни са предложения за подобряване на психичното благосъстояние на хората с хронични болести или увреждания и в трите страни.
- Социалното подпомагане и обществените услуги следва да бъдат развити, за да компенсират подкрепата, която не може да бъде достъпна занапред чрез семейството. Поощряването на социалното и политическо участие, включително и подкрепа от ЕС за организации на гражданското общество, може да помогнат при създаването на нови механизми за социално сближаване.

Допълнителна информация:

Докладът ESQI, *Качество на живот в Хърватия, бивша югославска република Македония и Турция*, може да бъде намерен онлайн на <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1136.htm> Резюме на доклада ESQI и допълнителни вторични анализи на данните от проучването са достъпни на сайта на Eurofound: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/>

Tadas Leončikas, мениджър по изследвания
tle@eurofound.europa.eu